

ОЛЬХОВСЬКИЙ АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ
(28. VIII. 1899–15. II. 1969)

музикознавець, композитор, викладач

Українська музична культура ХХ ст. з 30-х до 80-х років функціонувала в дуже складних умовах. У Радянському Союзі життя людини, митця було підпорядковане тоталітарній політиці влади. Багато митців були безпідставно репресовані, фізично знищені, значна частина емігрувала за кордон. Проте з 90-х років ситуація змінилася. У нашу культуру повертаються імена видатних композиторів, музикознавців. Серед них – і така визначна постать, як Андрій Ольховський. Через те, що під час Другої світової війни він емігрував за кордон, на його ім'я було накладено табу, тривалий час у науковій літературі його не можна було навіть згадувати, а в раніше надрукованих його статтях це прізвище викреслювали.

Андрій Ольховський народився на Слобожанщині у селі Гути Богодухівського повіту¹. Навчався він у Богодухівській гімназії, у Лісовому інституті в Харкові, на диригентсько-композиторському факультеті Харківського музично-драматичного інституту (1922–1926)². З 1926 до 1929 р. був аспірантом Ленінградського Інституту Мистецтв. Під науковим керівництвом Ігоря Глебова (Бориса Асаф'єва) працював над кандидатською дисертацією на тему «Історико-соціологічний нарис сучасної віденської музичної школи» і в 1929 р. отримав науковий ступінь кандидата мистецтвознавчих наук. Протягом 1929–1934 рр. Ольховський працював у Харківській консерваторії доцентом на факультеті історії та теорії музики. Після того, як столицю України було перенесено до

¹ У біографічних відомостях про А. Ольховського використовуємо статтю його сина Юрія Ольховського «Про батька», надруковану в книзі: Андрій Ольховський «Нарис історії української музики». – К., 2003. (Л. К.)

² Відповідно до матеріалів особової справи А. Ольховського, початково він навчався в Харківській консерваторії як скрипаль; закінчив як композитор (клас С. С. Богатирьова), дипломною роботою був тричасинний струнний квартет (ДАМК – Ф. Р.-810. – Оп. 2. – Спр. 101.)

Києва, він переїжджає туди й працює у Київській консерваторії. У вересні 1935 р. А. Ольховський очолив кафедру історії музики. Поряд з педагогічною роботою, він багато працював на науковій ниві. При кафедрі історії музики був створений науково-дослідницький кабінет. Під керівництвом А. Ольховського ця кафедра підготувала важливі видання: «Українська музична спадщина: Збірник статей» (Київ, 1940) та «Чайковський на Україні: Матеріали і документи» (Київ, 1940), редактором та автором вступної статті був А. Ольховський. Значною була його робота і як редактора журналу «Радянська музика», в якому друкувалося чимало статей з української музикознавчої проблематики. У 1939 р. А. Ольховський завершив працю «Нарис історії української музики», яка була надрукована в 1941 р., але під час війни весь тираж загинув.

Під час війни, перед наближенням фронту до Києва, співробітників Київської консерваторії евакуювали до Середньої Азії. Сім'я Ольховського на той час перебувала в Білій Церкві, тому він не встиг з усіма виїхати і опинився на окупованій німцями території. Ця та інші ситуації, пов'язані з родинними обставинами, через що він міг постраждати від радянської влади, змусили А. Ольховського емігрувати за кордон (Німеччина, США). У 1947 р. він працював на посаді професора Українського Вільного університету в Мюнхені, а в 1949 р., разом з дружиною та сином, емігрував до Америки. Через незнання англійської мови він не міг отримати гідну посаду. Писав музикознавчі праці, критичні статті.

Завдяки синові митця Юрію Андрійовичу Ольховському до нас повернулася спадщина музикознавця та композитора. У 1998 році він привіз із США до Києва композиторські твори свого батька, а також його музикознавчі праці. Серед переданих творів – ораторія «Сад Гефсиманський» (для солістів, хору, читця та симфонічного оркестру), написана 1956 р. у США за поемою Давида Прудона на Євангельські тексти, ряд симфонічних творів, які також були написані за кордоном.

Юрій Ольховський привіз також нову редакцію «Нарису історії української музики», яку Андрій Ольховський завершив у 1949 році і мріяв, щоб ця книжка була опублікована. Завдяки синові ця мрія здійснилася, і праця А. Ольховського побачила світ у видавництві «Музична Україна» у Києві у 2003 році.

А. Ольховський є автором ряду наукових розвідок, музично-критичних статей. Деякі з них були надруковані в журналі «Радянська музика»: «П. І. Чайковський» (1933, № 6), «Музика Західної України» (1939, № 5), «Творчість радянських композиторів України» (1940, № 3) та ін. У 1940 році у збірці «Українська музична спадщина» була опублікована його наукова розвідка «“Збитенщик” Астаріта» За кордоном Ольховський багато писав для української емігрантської преси («Арка», «Українська трибуна», «Українські вісті»). Чимало музикознавчих розвідок А. Ольховського було надруковано за кордоном: «Music under the Soviets. Agony of an Art» (Нью-Йорк, 1955), «Творческий путь С. С. Прокофьева» (Нью-Йорк, «Новый журнал», 1953, кн. XXXIV), «Дещо про “Різдвяне” в музиці» (журнал «Арка», січень 1948 р.), «Дещо про нашу музичну культуру» (газета «Українська трибуна» липень 1947 р.), «Католицизм і французька музика» («Арка», травень 1948 р.), «Балет чи “сценічні симфонії”?» («Арка», березень-квітень 1948 р.) та ін.

Лідія Корній